

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: **Dr. Szabó László**
 Cím: **A radio a bolsevizmus szolgálatában**
 Forrás: **Az Est**

Osztályozás	
Tárgy	621.396
Hely	
Idő	"1919"
Személy	

Bp.

1919. X. 23

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

A radio a bolsevizmus szolgálatában

Budapest főváros háziyomdaja 1919.

— Mindezek után hogyan fogunk egymással érintkezni?

Lenin kérdezte ezt a magyar proletárdiktatura bukása után Kun Bélától, s a mai napig nem kapott rá feleletet, sőt Kun Béla is csak e sorokból fog róla értesülni, hogy ő hozzá Lenin augusztus 2-án ezt a kérdést intézte. Már két hónap óta a radio volt az egyetlen út, melyen Lenin Magyarországgal s rajta keresztül Európával érintkezhetett.

Lenin öt radio-állomása

A magyar tanácskormány bukásakor Leninnek öt radio-állomása volt: Moszkva, Djedzskojeszelo, azaz „Gyerek-város”, — azonos a régi (tavalyi!) Carszkojeszelóval — Tver, Odessza és Kiev. Ezek közül a kievi csak június 7-én kezdett működni, s csak a moszkvai volt a nemzetközi forgalomban igazán használható. Moszkvából indult ki minden utasítás, melylyel Lenin az egész európai „mozgalmat” irányította és a Budapest melletti Csepel volt a legjobb magyar állomás, a melyen át Lenin tanácsai és parancsai eljutottak az egész világba. Hónapokon át Moszkva és Csepel volt a két főállomása a Földünk atomosférájában száguldó legfontosabb táviratoknak. *Bu* (Budapest

radio-neve) fontosabb táviratokat kapott, mint Nyk (Newyorkradio-neve), mert Nyk pl. csak azt kapta a *Compub* (commission of publicity) számára, hogy a „littlefour” („kis négyes tanács”) ülése a párisi békekonferencián hány percig tárgyalta a folyóügyeket. *Bu* pedig ugyanakkor azt jelentette Moszkvának, hogy a vörös terror meddig bírja még rajta tartani a lábát egy tragikusan elbukott nemzetnek a nyakán, s a míg Lyonból Pershing tábornok tisztségét közölték Nyk-vel, Lenin idegesen kérdezte *Bu*-tól, hogy a diktatura bukása után mit csinált a magyar polgárság a kommunista elvtársakkal?

A csepeli állomás

A csepeli radio-állomást, mely oly nagy szerephez jutott a kommunizmus történetében, közvetlenül a háború előtt rendezte be Hollós József, a legmodernebb táviró- és telefon-berendezések megteremtője Magyarországon. — ugyanaz, a ki feltalálta, hogyan lehet ugyanazon a vezetéken egyszerre táviratozni és telefonálni. Még a háború előtt a csepeli szigetfőn, a hol egykor az Árpádok fejedelmi istállóí, később a budai török basák nyári lakai voltak, a mai Weisz-féle óriási municiógyár tőzsomszédágában létesült az igénytelen külsejű, de annál na-

gyobb teljesítőképességű radio-állomás, melynek élére a magyar távirónak egyik igen szerényrangú alkalmazottja, Tolnai Miksa főműszerész került. Mellette néhány távirótiszt a budapest-csepeli, alig 8 km. hosszú táviróvonalat látta el a Hughes-gépeknél, míg magát a tulajdonképpeni radio-munkát a diktatura alatt vörös tisztek végezték. Budapestről minden távirat közönséges (betűjeles) Hughes-gépen jutott ki Csepelre és minden szikratáviratot, mely Csepelre érkezett, szintén Hughes-gépen kö-

zöltek a Szovjet-házzal, azaz a Hungária-szállóval, melynek telegraf-neve *So*, illetve *Hu* volt.

A többi radio-állomások, a melyek számára Moszkva egyidejűleg indította utnak közléseit, a következők voltak: 1. *Berlin*, via Königswinterhausen. 2. *Überwachungsstelle des Arbeiter- und Soldatenrates* (rövidítve: *Arbsoldrates*) beim Haupttelegrafenam *Kiel*. 3. *Nauen*. 4. *Friedrichshafen*. 5. *Baden bei Wien*. 6. *Deutschaltenburg*. 7. *Paris*. 8. *Lyon*. Ezek közül a legjobban együttműködött Moszkvával *Nauen* és *Lyon*. Budapest vette fel legjobban a lyoni és moszkvai szikratáviratokat, de azért megtörtént, hogy egy párisi hírt csak Moszkván át kapott meg a budapesti tanácskormány; ez július 12-én volt, a mikor Moszk-

vából a következő táviratot fogta fel a csepeli radio-állomás:

Amerikai szikratáviratok jelentik Lyonból: A párisi konferencia Cseh-Szlovákország, Románia és Jugoszlávia képviselőivel a Magyarország elleni katonai akcióról tárgyal. Egy hét múlva fognak róla jelentést tenni.

Bár a szikratáviratok előtt semmi akadály nincsen, a légkörbe kiropított hullámok gyakran veszendőbe mennek; nem elég a hullámot kibocsájtani, fel is kell azt fogni. Tudni kell előre, hogy jönni fog a szikratávirat és résen kell lenni, hogy mikor az ezernyi ezer kilométer távosságból jött hullám eléri készülékünknek antennáját, lejegyezzük a nekünk küldött, váltakozóan hosszú és rövid jeleknek egymástutóját. Csepel tudta, hogy pl. Moszkvával este tizenegy órakor beszélhet, s ilyenkor Csepelen is, Moszkvában is a készüléknél kellett lenni valakinek, hogy továbbítsa vagy felfogja a táviratokat, melyekből soha egyetlenegy szót sem érthetett se a leadó, se a felvevő.

Blanc eand wesaz enis ...

Nincs az a Mezzofanti, a ki megmondja, hogy ez milyen nyelven van írva és nincs az a Grotefend, a ki ezt évek munkájával kibetűzvé; Babylon és Ninive ékiratai nem

őrizték meg oly hiven az asszír királyok titkait, mint a hogy elrejtette gondolatait Lenin és Kun az avatatlank elöl chifre-távirataiba. S ha e titkos táviratok szövegéből csak egy betű is elveszett vagy eltorzult, vagy a mi gyakoribb eset volt: a szövegbe egy idegen betű becsuszott, — az üzenet már Leninre és Kunra nézve is megoldhatatlan rejtély maradt.

Lehet-e képzelni sivárabb, agyat fásasztóbb munkát, mint éjszakákon át a radio-készülék mellett ülni s betűjeleket adni és venni, melyeknek ránk nézve semmi értelme sincsen. — a hátunk mögött a „politikai megbízott”-tal és esetleg a hóherral? Mert mi sem könnyebb, mint a radio-állomással elégedetlennek lenni. A magyar tanácskormány moszkvai követe, Rudnyánszky, minduntalan fejelentette a csepeli radio-állomást, hogy az operatorai ellenforradalmárok és szabotálnak. Ha hiába várja az ember egy távirat érkezését vagy elküldését, könnyen hajlandó arra, hogy a táviró arrendeléseit hátrahagyja

vagy éppen rosszakarattal gyanúsítsa. Egy ízben a hírhedt Szamuely vezette a csepeli radio-állomás ellen a vizsgálatot, melynek során szakértőként kihallgatták Wittmann műegyetemi tanárt is. A vizsgálat azonban csak azt állapithatta meg, hogy az állomás

per (egy ízben az napot az) ez a feljegyzés:

Q R N

A minek értelme a közönséges emberek nyelvén ez: „Léggöri zavarok.“

A szakértők úgy nyilatkoztak, hogy lehetséges, hogy valóban voltak léggöri zavarok a jelzett napokon s így a szabotálás és ellenforradalmárság vádjá alól a vörös tiszteket fel kellett menteni még akkor is, ha esetleg fehérek voltak. Kun meg is táviratozta moszkvai követének:

„A radio-állomás ellen felhozott vádjaid alaptalanok...“

De Rudnyánszky követ nem hagyta magát: eseteket közölt Kun Bélával, a mikor a legfontosabb budapesti eseményekről nem kapott jelentést, ellenben özönével érkeztek hozzá az adminisztratív tartalmu szikratáviratok hadifogolygámoltó ügyekben, sőt volt rá eset, hogy Csepelről egy oly távirat érkezett Moszkvába, a melyben egy berlini család egy revali gyárosnak a születésnapjára gratulál. Ez már valóban több volt, mint a mennyit a követ türelme elbirt s ez ügyben külön vizsgálatot követelt, melynek eredményeként azt állapították meg, hogy a gratuláló távirat továbbítására a csepeli állomást a naueni állomás személyzete kérte fel.

Ha egy radio-állomás ártani akar kormányának, akkor erre más módot kell választania és nem a szabotálást, mert megtörténhetik, hogy a chiffre-k, melyeket egy héten át visszatart az állomás, csupa lényegtelen intézkedést vagy közlést tartalmaznak, s éppen abban a táviratban van a legfontosabb közlés, a melyet az állomás még szabotálás közben is kénytelen továbbítani. A radio-állomás, melynek személyzete nem ismerheti a titkos táviratoknak kulcsait, egymagában tehát nem is tehet nagy szolgálatot forradalmi vagy ellenforradalmi pártoknak, hanem csak akkor válik értékesé a közreműködése, ha más forradalmi vagy ellenforradalmi tényezők akciójába

ekély szá-

zálésszammal lehet tehát kifejezni — a kormányok szempontjából — a radio-állomások szabotálásának vagy árulásának veszélyességét.

Ellenben mérhetetlen jelentőségű volt Leninre nézve, hogy a csepeli állomáson át jelentéseket kaphatott a Spartacus-Bundtól, értekezhetett a cseh mozgalmat irányító Munával s az *Avanti* bécsi tudósítójával, Schweidével, a ki összekötő kapocs volt az orosz és olasz kommunisták között, sőt az a gyér érintkezés is, mely a franciák és oroszok között megvolt. Budapesten áramlott keresztül. A csepeli radio közvetítette az Oroszországban járt angol és amerikai újságírók tudósításait is, melyek annál könnyebben és gyorsabban tettek meg ezt az utat, minél kedvezőbbek voltak a bolsevizmusra nézve. Az orosz távirati iroda, a *Rosta* közleményei a csepeli radio-állomás révén egyszerűen úpon

kint megtalálták az utat az egész európai és amerikai sajtóba, a mi mind csak fokozta a radio-szolgálat jelentőségét, főként azóta, hogy Proskurov elestével lehetetlenné vált a repülőközlekedés Lenin és nyugati elvtársai között.

A csepeli radio augusztus 4-én délután hat óráig szolgált a nemzetközi bolsevizmust, addig, míg reá nem tette a kezét a Budapestre bevonuló román hadsereg nevében Nicolae R. Stefan román királyi alezredes. Az első szikratávirat, melyet a románok továbbítottak *Csepelről*, a következő volt:

A nagy vezérkarnak, Bukarest, az erdélyi csapatok parancsnoksága útján.

Nagyszeben.

Kérem jelenteni Prezan tábornok urnak, hogy Budapestet elfoglaltuk 1919. VIII. 4-én 18 órakor.

Az erdélyi csapatok parancsnoka

Mardarescu tábornok.

A történelmi nevezetességű távirathoz még hozzá van téve ez a szolgálati megjegyzés: „Továbbította Nicolae Stefan alezredes.“

Dr. Szabó László.